

УДК 94(477)''1918/1939'':[061.2:622.323(477.83-25)]

ORCID ID: 0000-0003-4969-7702

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/fhi.2022.22-23.3620>

СОЮЗ ПОЛЬСЬКИХ НАФТОВИХ ПРОМИСЛОВЦІВ У ЛЬВОВІ

Роман МАСИК

Львівський національний університет імені Івана Франка
катедра історичного краєзнавства
вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна
e-mail: roman.masyk@lnu.edu.ua

Розглянуто діяльність Союзу Польських Нафтових Промисловців (СПНП). Проаналізовано структуру цієї інституції, яка в міжвоєнній Польщі захищала інтереси малих і середніх нафтових підприємств. Визначено місце Союзу серед інших організацій галузі. Проаналізовано позицію інституції щодо головних проблем галузі: нафтового права, чужоземної власності в промисловості міжвоєнної Польщі, взаємин видобувних і нафтопереробних підприємств, розвитку нафтовидобування тощо. Показано видавничу діяльність Союзу.

Ключові слова: нафтова промисловість, Східна Галичина, міжвоєнна Польща, підприємці, чисті виробники нафти-сирцю.

Нафтова промисловість багато важила для економіки міжвоєнної Польщі і з огляду на міжнародну торгівлю, і зважаючи на необхідність мати власні нафтопродукти на випадок нової війни¹. Всі держави Європи намагалися самостійно видобувати власну нафту-сирець. Задля того чимало інвестували в пошук ропи і будівництво нових нафтопереробних заводів (НПЗ)².

У міжвоєнній Польщі всі поклади нафти розміщувалися на півдні держави у півніжжі Карпат, від лімановського повіту у Краківському воеводстві до кордону з Румунією на сході. НПЗ Польщі здебільшого містилися недалеко від родовищ, близько до Борислава, Дрогобича тощо³.

Традиційний поділ на групи нафтової промисловости (видобування, переробка і торгівля) для міжвоєнної Польщі не був характерний. Тут доцільніше застосовувати інші виокремлення. Перше найчастіше згадують в історіографії. Підприємства нафтової промисловости поділяють на чистих виробників

¹ Крайове нафтове товариство у Львові, *Центральний державний історичний архів України, м. Львів* (далі – ЦДІАЛ), ф. 207, оп. 1, спр. 70, арк. 9; спр. 166, арк. 1; спр. 178, арк. 6; Jerzy Kozicki, *Przemysł naftowy a obrona Państwa*, w książce *Ankieta naftowa odbyta dnia 25 marca 1933 roku z inicjatywy Izby Przemysłowo-Handlowej we Lwowie*. (Lwów, 1933), 117–125.

² Filip Wachtel, *Historyczny rozwój przemysłu naftowego*, w książce *Ankieta naftowa odbyta dnia 25 marca 1933 roku z inicjatywy Izby Przemysłowo-Handlowej we Lwowie*. (Lwów, 1933), 13–14.

³ Jerzy Kozicki, *Przemysł naftowy a obrona Państwa*, w książce *Ankieta naftowa odbyta dnia 25 marca 1933 roku z inicjatywy Izby Przemysłowo-Handlowej we Lwowie*. (Lwów, 1933), 117–118; Józef Gaj, *Potrzeby inwestycyjne Małopolski Wschodniej w zakresie przemysłu naftowego i gazyfikacji*. (Lwów, 1939), 3.

сировини; ті, що виробляли й переробляли нафту-сирець (виробники-рафінери); фірми, що лише переробляли сиру ропу (чисті рафінери). Чисті виробники – переважно малі підприємства, створені на польські капітали. Їх частка в нафтовій промисловості була приблизно 30%; вони володіли майже 50% усіх свердловин міжвоєнної Польщі⁴.

Також у нафтовій промисловості можна виокремлювати підприємства за походженням капіталу – польські і чужоземні. В нафтопереробній галузі доцільно виокремлювати великі й малі НПЗ. Великі, здебільшого об'єднані в картелі, ґрунтувалися головню на чужоземному капіталі. Більшість з них мали власні копальні ропи. Разом з Державним нафтовим підприємством у Дрогобичі великі НПЗ становили понад 90% цілої нафтопереробної промисловости міжвоєнної Польщі. Малі НПЗ ґрунтувалися головню на польському капіталі й мали гірші й старіші технології⁵.

Створення й етапи діяльності Союзу Польських Нафтових Промисловців

Найбільшою організацією підприємств, створених за польські капітали, в міжвоєнній Польщі був Союз Польських Нафтових Промисловців у Львові (далі – Союз; *Związek Polskich Przemysłowców Naftowych*). Організація створена з ініціативи Владислава Шайнока. Він запланував, що Союз мав репрезентувати інтереси всіх середніх і малих нафтових підприємств, які заснували громадяни Польщі. Ці фірми самостійно не могли захищати свої інтереси. Більшість з них були дуже малі й водночас польські уряди робили ставку на великі підприємства, створені за кошти світових нафтових концернів. Щоб якось впливати на нафтову політику держави, власники малих й середніх нафтових підприємств змушені були об'єднатися⁶.

Ініціативу В. Шайнока підхопили інші підприємці й 8 грудня 1919 р. розіслали відозву до всіх нафтових промисловців, що були громадянами Польщі. У ній наголосили, що необхідно захищатися перед наступом чужоземного капіталу й закликали вступати до Союзу⁷. Вже 19 грудня 1919 р. ініціативна група ухвалила статут інституції, який 18 березня 1920 р. затвердив уряд⁸.

⁴ Józef Szlemiński, *Kopalnictwo naftowe jako podstawa przemysłu naftowego*, w książce *Ankieta naftowa odbyta dnia 25 marca 1933 roku z inicjatywy Izby Przemysłowo-Handlowej we Lwowie*. (Lwów, 1933), 91–92.

⁵ *Sprawozdanie z czynności Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie w latach 1922, 1923 i 1924*. (Lwów, 1925), 118; Filip Wachtel, *Historyczny rozwój przemysłu naftowego*, w książce *Ankieta naftowa odbyta dnia 25 marca 1933 roku z inicjatywy Izby Przemysłowo-Handlowej we Lwowie*. (Lwów, 1933), 19–20.

⁶ “20 lat działalności Związku”, *Nafta*, No. 5–6, (1939): 123.

⁷ Спілка польських нафтопромисловців, кооператив з обмеженою відповідальністю, м. Львів, Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДІАУЛ), ф. 219, оп. 1, спр. 186, арк. 1.

⁸ Спілка польських нафтопромисловців, кооператив з обмеженою відповідальністю, м. Львів, ЦДІАУЛ, ф. 219, оп. 1, спр. 183, арк. 6; спр. 299, арк. 58.

Ще до офіційного затвердження Союзу 10 лютого 1920 р. відбулися його перші Загальні Збори. Головою обрали Владислава Длугоша, а заступником Владислава Дунка де Сайо⁹. Справжня діяльність Союзу розпочалася 18 березня 1920 р. за участі 55 нафтових промисловців¹⁰. Ще 10 лютого 1920 р. за пропозицією Альфреда Когля ухвалили створити філії інституції в Бориславі й Варшаві¹¹, що й зробили 20 травня 1920 р.¹²

Спочатку Союз працював як товариство, однак 29 жовтня 1920 р. у Польщі прийняли закон про кооперативи. Інституція, між іншим, займалася комерційною діяльністю, тому мусила реорганізуватися на акціонерну спілку. Дня 28 березня 1923 р. Союз відповідно до тодішніх змін законодавства перетворили на кооператив з обмеженою відповідальністю¹³.

Діяльність Союзу можна поділити на два етапи. Перший тривав від його заснування до 1929 р. У цей час Союз діяв як кооператив. Управляла ним Наглядова Рада (Rada Nadzorcza). Союз очолювали Владислав Длугош (13 червня 1920 – 28 березня 1923), Станіслав Щепановський (28 березня 1923 – 26 лютого 1927), Мар'ян Вележинський (26 лютого 1927 – 8 червня 1929). Заступниками голови були Францішек Бруггер (13 червня 1920 – 18 лютого 1922), Мар'ян Шидловський (13 червня 1920 – 18 лютого 1922), Юліян Фабіанський (13 червня 1920 – 26 лютого 1927), Станіслав Щепановський (18 лютого 1922 – 28 березня 1923), Мар'ян Вележинський (28 березня 1923 – 26 лютого 1927), Ян Бжозовський (26 лютого 1927 – 17 вересня 1928). Директорами, що керували відділеннями кооперативу, були Владислав Шайнок (19 грудня 1919 – 29 січня 1923), Броніслав Войцеховський (20 грудня 1923 – 10 червня 1924), Ян Бжозовський (10 червня 1924 – 2 березня 1925), Юліян Віняж (21 січня 1928 – ...) ¹⁴.

Поступово чисельність Союзу зростала. Наприкінці 1920 р. організація налічувала 67 членів, 1921 р. – 185, 1922 р. – 328, 1923 р. – 360, 1924 р. – 375¹⁵, 31 березня 1927 р. – 376¹⁶.

У перше десятиліття діяльності Союз визначав перед собою дуже багато завдань. Він не лише працював як кооператив, але й був нафтовим товариством –

---

⁹ Спілка польських нафтопромисловців, кооператив з обмеженою відповідальністю, м. Львів, ЦДІАУЛ, ф. 219, оп. 1, спр. 185, арк. 1.

¹⁰ “Do Czytelników”, *Nafta*, No.1, (1922): 1.

¹¹ Спілка польських нафтопромисловців, кооператив з обмеженою відповідальністю, м. Львів, ЦДІАУЛ, ф. 219, оп. 1, спр. 185, арк. 2.

¹² Там само, спр. 183, арк. 6.

¹³ “Walne Zgromadzenie Związku Polskich Przemysłowców naftowych”, *Nafta*, No.3, (1923): 41; “Związek polskich przemysłowców naftowych. Spółdzielnia z ograniczoną odpowiedzialnością we Lwowie”, *Nafta*, No.4, (1923): 52.

¹⁴ “Kierownicze organy Związku Polskich Przemysłowców Naftowych”, *Nafta*, No.5–6, (1939): 140.

¹⁵ “Sprawozdanie z czynności w roku 1924”, *Nafta*, No.3, (1925): 34.

¹⁶ “Sprawozdanie z czynności w 1926 r.”, *Nafta*, No.3, (1927): 38.

репрезентував польські малі й середні підприємства перед органами влади, намагався впливати на нафтову політику¹⁷.

Поступово, ще як кооператив, Союз перетворювався на представницький орган чистих виробників ропи. Організаційні справи треба було відокремити від грошових (кредити і т. ін.). Вирішили, що давня організація мала б займатися лише фінансовими справами. Натомість, створити нову інституцію, яка б курувала найважливіші загальні справи чистих виробників. Формально реорганізація інституції відбулася наприкінці літа 1929 р.¹⁸

Щоб зберегти наступність нової організації від кооперативу, їй залишили назву Союз Польських Нафтових Промисловців. При цьому з такою ж назвою продовжував діяти й кооператив. У результаті поділу компетенцій створили умови, коли до Союзу (товариства) могли вступати всі чисто видобувні підприємства. Тому цій організації вдалося стати центром цієї групи нафтової промисловости, об'єднати підприємців з однаковими інтересами. Відтоді діяльність Союзу (товариства) не поєднувалася з кооперативом, який зайнявся лише грошово-кредитним справам¹⁹.

Очолювали Раду товариства Союз Польських Нафтових Промисловців Владислав Дунка де Сайо (4 листопада 1929 – 10 січня 1933), Роман Махніцький (23 березня 1933 – 2 червня 1935) і Станіслав Шептицький (від 2 червня 1935 р.). Заступниками голови були Юліян Віняж (від 23 березня 1933), Станіслав Левандовський (16 жовтня 1930 – 23 березня 1933), Мечислав Лонгшам (4 вересня 1929 – 16 жовтня 1930), Роман Махніцький (4 вересня 1929 – 23 березня 1933; від 2 червня 1935), Генрик Мікулі (від 2 червня 1935), Мар'ян Розенберг (4 вересня 1929 – 23 березня 1933), Самуель Тайхер (від 2 червня 1935), Станіслав Шептицький (23 березня 1933 – 2 червня 1935), Йоахим Шіффер (23 березня 1933 – 2 червня 1935). Секретарем Ради був Юзеф Шлемінський (4 вересня 1929 – 23 березня 1933)²⁰.

У 1932 р. замість кооперативу Союз Польських Нафтових Промисловців організували Синдикат Виробників Ропи (*Syndykat Producentów Ropy*). Він відтоді зайнявся торгівельними справами чистих виробників. Головою організації став Владислав Длугош. Заступниками голови були Владислав Дунка де Сайо, Генрик Мікулі, Станіслав Шептицький і Самуель Тайхер. Директорами Синдикату призначили Юзефа Шлемінського і Якуба Голігера²¹.

¹⁷ “20 lat działalności Związku”, *Nafta*, No.5–6, (1939): 124.

¹⁸ Ibid: 126.

¹⁹ Ibid: 127; “Statut Spółdzielni Związku Polskich Przemysłowców Naftowych”, *Nafta*, No.2, (1930): 58–62; “Statut Związku Polskich Przemysłowców Naftowych”, *Nafta*, No.12, (1929): 183–192; “Zmiany organizacyjne”, *Nafta*, No.8–9, (1929): 94–96.

²⁰ “Kierownicze organy Związku Polskich Przemysłowców Naftowych”, *Nafta*, No.5–6, (1939): 141.

²¹ “20 lat działalności Związku”, *Nafta*, No.5–6, (1939): 132.

У другій половині 1934 р. чисті виробники ропи знову реорганізувалися. Заговорили про об'єднання всіх справ цієї групи нафтової промисловости в одній інституції. Дня 2 червня 1935 р. у Дрогобичі відбулося засідання товариства Союз Польських Нафтових Промисловців. Відтоді знову діяла єдина інституція, яка представляла інтереси чистих виробників²². До складу Керівництва Союзу від 2 червня 1935 р. входили: Станіслав Шептицький (голова), Роман Махніцький і Генрик Мікулі (заступники голови), Юзеф Шлемінський (секретар), Герман Аксельбрад, Юліян Віняж, Якуб Голігер, Мечислав Лонгшам (до 7 березня 1939), Чеслав Залуський (від 7 березня 1939) і Владислав Зелінський²³.

Для Союзу було важливо впливати на державну нафтову політику. Інакше великі нафтопереробні фірми, які здебільшого репрезентували світові концерни, могли поглинути малі підприємства чистих виробників. Найважливішими завданнями Союзу стали: організувати всю нафтову промисловість Польщі; формувати таку ціну на сиру ропу, яка б забезпечила рентабельність її видобутку; розвивати пошук нових родовищ нафти-сирцю.

Союз поступово перетворився на солідну організацію чистих виробників ропи, став найпотужнішим репрезентантом польської власности в нафтовій промисловості. Від 1934 р. він отримав представництво в органах господарського самоврядування. Тоді до Промислово-торгової палати у Львові обрали заступника голови Союзу Романа Махніцького, а до такої ж інституції у Кракові – Владислава Длугоша (потім його змінив Мечислав Лонгшам)²⁴.

Союзу вдалося розвивати власну видавничу справу. Інституція почала видавати часопис “Нафта” (“Nafta”) ще у 1922 р. Часопис редагували Броніслав Войцеховський, Владислав Шайнок, Сильвестр Зайончковський та Юзеф Шлемінський. Загалом від вересня 1922 р. до липня 1939 р. видали 18 річників видання. Його поділяли на рубрики: статті, поточні і правові відомості, звіти з діяльності Союзу й інших інституцій, моторизація, огляди цін ропи й нафтопродуктів, преси, нафтової політики закордоном, статистика, відомості про нафтові і геологічно-нафтові з'їзди, оголошення²⁵. Крім того інституція видавала “Показчик польської нафтової промисловости”²⁶. Водночас видала мапи окремих державних нафтових теренів²⁷.

---

²² “Zasadnicze przemiany organizacyjne w naftowej grupie czysto kopalnianej”, *Nafta*, No.1, (1935): 21–23.

²³ “Kierownicze organy Związku Polskich Przemysłowców Naftowych”, *Nafta*, No.5–6, (1939): 141.

²⁴ “20 lat działalności Związku”, *Nafta*, No.5–6, (1939): 134.

²⁵ *Nafta*, (1922–1939).

²⁶ *Skorowidz polskiego przemysłu naftowego*. (Lwów, 1919–1926).

²⁷ “Walne Zgromadzenie Związku Polskich Przemysłowców Naftowych”, No.3, (1923): 40.

Ставлення Союзу до чужоземної власности в польській нафтовій промисловості

У великій нафтовій промисловості міжвоєнної Польщі домінував чужоземний капітал. Його підтримував польський уряд²⁸. Натомість, Союз протривав збільшенню впливу чужоземців на нафтову галузь. На його думку, чужоземні фірми дбали лише про швидкі прибутки й не думали про майбутнє польської промисловості²⁹. Зокрема, діячі Союзу вважали, що чужоземці впливали на міністра фінансів, щоб продали лише їм всі державні підприємства й віддали право експлуатувати державні нафтові терени; переконували владу, що лише вони здатні врятувати польську нафтову промисловість³⁰. Союз з цим не погоджувався й зауважував, що саме поляки відкрили нафтові родовища, а тепер їх намагалися захопити чужоземці. З цієї причини польські нафтові промисловці були переконані, що уряд не мусить слухатися представників чужоземних нафтових концернів³¹. Один із лідерів Союзу Станіслав Щепановський зауважував, що політика уряду створила так багато проблем промисловцям-полякам, що чимало з них залишили працю в нафтовій галузі. Інші – емігрували. Наприклад, Владислав Дунка де Сайо поїхав до Перу шукати рентабельности нафтовидобування. За підрахунками С. Щепановського на 1927 р. $\frac{3}{4}$ нафтової промисловості Польщі віддали чужоземному капіталові³². Союз вважав це загрозою для цієї галузі. Головним завданням чужоземного капіталу було здобути польський ринок нафтопродуктів, а не розвивати нафтовидобування. Чужоземний капітал, заангажований в Польщі, належав до великих світових нафтових концернів, зацікавлених в експорті дешевшої ропи, а не у видобуванні дорогої польської сировини. На думку Союзу, це мусило спричинити занепад польської нафтової промисловості³³.

²⁸ Piotr Franaszek, "Kapitał francuski w procesie centralizacji kapitału w polskim przemyśle naftowym 1920–1939 (Koncern naftowy "Dąbrowa" i grupa "Małopolska")", *Studia historyczne*, No.2 (113), (1986): 229–243; Wojciech Morawski, *Rola surowców energetycznych w rozwoju gospodarczym Polski*, w książce *Od regaliów po dobro narodowe. Ochrona i wykorzystanie zasobów naturalnych na ziemiach polskich – aspekt historyczny*, red. Tomasz Głowiński, Marek Zawadka, (Wrocław: GAJT, 2016), 18–19.

²⁹ "Niebezpieczny objaw", *Nafta*, No.2–3, (1939): 52–57; "Państwo a nafta", *Nafta*, No.1, (1924): 4.

³⁰ Władysław Szaynok, "Drohobycz – Państw. Zakłady Naftowe Spółka Akcyjna", *Nafta*, No. 1, (1922): 7; Władysław Szaynok, "Kierownicy naszej polityki naftowej", *Nafta*, No.3, (1922): 36–37.

³¹ Marjan Rosenberg, "Upadek polskiego kopalnictwa naftowego", *Nafta*, No.3, (1930): 65–72; Stanisław Szczepanowski, "Zmiany stanu posiadania w przemyśle naftowym", *Nafta*, No.9, (1923): 129–131.

³² "Ogólne wytyczne polityki naftowej", *Nafta*, No.2, (1927): 22.

³³ Władysław Dунка de Sajo, "Import rOPY zagranicznej", *Nafta*, No.7, (1930): 177–185; Oskar Loewenhertz, "Nasz przemysł naftowy nad przepaścią", *Nafta*, No.4, (1931): 83–84; Józef Szlemiński, "Oświecenie sytuacji w naszym przemyśle naftowym i wytyczne polityki naftowej w dobie obecnej", *Nafta*, No.1, (1930): 3–4; Józef Szlemiński, "Siły hamujące rozwój przemysłu naftowego i wytyczne polityki naftowej na bliższą i dalszą przyszłość", *Nafta*, No.5–6, (1930): 137–145; Bronisław Wojciechowski, "Po ankiecie naftowej", *Nafta*, No.3, (1927): 38–39.

Союз вважав, що чужоземний капітал у нафтовій промисловості був радше не промисловий, а біржово-спекуляційний. У цьому була небезпека не лише для нафтової галузі, а й для міжнародної репутації польської держави³⁴.

Водночас чисті виробники були впевнені, що посилення чужоземної власності у польській нафтовій промисловості небезпечно на випадок війни³⁵. Представники чужоземного капіталу завжди переконували військову владу, що втручання уряду в часі миру не потрібне, бо вистачить наглядати за нафтовими підприємствами з вибухом війни. Лідери Союзу, наприклад Владислав Шайнок, зауважували, що з початком війни може бути запізно забезпечити собі необхідне число нафтопродуктів. Стан їх запасів необхідно ретельно контролювати в часі миру³⁶.

Критика посилення чужоземного капіталу в нафтовій промисловості в середовищі Союзу зростала. Відродилися ідеї державної монополії на торгівлю нафтопродуктами на противагу картелям НПЗ. Ці ідеї не були нові й сягали 1918 р.³⁷ Вважаю, що це було не реально втілити, оскільки у Польщі бракувало капіталів для підтримки нафтової промисловості.

Союз непокоївся, що частка польського виробництва нафти-сирцю і нафтопродуктів у відношенні до світового постійно зменшувалася³⁸. Він вважав, що до цього спричинився визиск польської нафтової промисловості чужоземцями, які були лише зацікавлені у швидких прибутках й не здатні інвестувати в розвиток галузі³⁹.

Взаємини Союзу з картелями НПЗ

Часто Союз зауважував, що у Польщі забагато НПЗ. Спосіб виробництва ропи після Першої світової війни мало змінився, оскільки в Австро-Угорщині майже всі копальні розміщувалися в Галичині. Інакше було з нафтопереробною промисловістю. До війни в Галичині працювали лише малі НПЗ, натомість великі функціонували в інших провінціях Австро-Угорщини. Лише половину сирої ропи

---

³⁴ Władysław Dunka de Sajo, "Polityka naftowa na błędnych torach", *Nafta*, No.5–6, (1931): 132; Otton Wszyński, "Francuskie kapitały w polskiej naftcie w świetle własnej oceny", *Nafta*, No.10–11, (1931): 276–286.

³⁵ Władysław Dunka de Sajo, "Polityka naftowa na błędnych torach", *Nafta*, No.5–6, (1931): 135; Marjan Rosenberg, "Upadek polskiego kopalnictwa naftowego", *Nafta*, No.3, (1930): 67–69.

³⁶ Władysław Szaynok, "Ropa, jako materiał wojenny", *Nafta*, No.10, (1924): 141–143.

³⁷ Klaudjusz Angerman, "Monopol handlowy dla ropy i produktów destylacji", *Nafta*, No.1, (1929): 25–27; Władysław Szaynok, "Monopol handlu produktami naftowymi", *Nafta*, No.6, (1925): 85–88; Władysław Szaynok, "Projekt utworzenia polskiego monopolu handlu produktami naftowymi", *Nafta*, No.1, (1929): 22–25.

³⁸ Jan Brzozowski, "Cyfry godne uwagi", *Nafta*, No.2, (1930): 45; Władysław Szaynok, "Kierownicy naszej polityki naftowej", *Nafta*, No.3, (1922): 33; Władysław Szaynok, "Upadek polskiego przemysłu naftowego", *Nafta*, No.9, (1925): 133–134.

³⁹ Władysław Szaynok, "Walka o naftę", *Nafta*, No.10, (1923): 148–150; Władysław Szaynok, "Upadek polskiego przemysłu naftowego", *Nafta*, No.9, (1925): 135–136.

переробляли в Галичині. Після відродження Польщі НПЗ краю вдвічі збільшили свої виробничі потужності⁴⁰. В той самий час зменшувалося виробництво нафти-сирцю. Це стало великою проблемою для нафтової промисловости, оскільки спричинило зростання конкуренції. Великі виробники-рафінери не хотіли купувати сирової ропи чистих виробників. Вони забезпечували себе власною сировиною. Це спричинило конфлікти між двома групами польської нафтової промисловости. Одночасно було неможливо забезпечити нафтою-сирцем усі великі НПЗ. Оскільки було забагато рафінерних підприємств, то зросли виробничі витрати переробки⁴¹.

Щоб зменшити конкуренцію між НПЗ, вони почали організовуватися, засновуючи картелі. Союз був проти будь-якого лише рафінерного картелю в нафтовій промисловості й виступав за єдину організацію цілої нафтової галузі, де б вирішувалися інтереси всіх груп цієї галузі, передусім чистих виробників. У картелях, де б об'єдналися лише НПЗ, він бачив спроби чужоземців повністю захопити галузь⁴². Така загроза насправді існувала, коли б держава не впливала на діяльність картелів. Однак уряд успішно регулював справи об'єднання НПЗ на користь цілої нафтової промисловости. Тому вважаю ці побоювання польських нафтових промисловців дещо перебільшеними.

Союз гостро критикував картелі НПЗ також з тієї причини, що тоді не існувало нормальної торгівельної організації чистих виробників, які виробляли майже 30% польської ропи. Створення такої організації ініціював сам Союз ще у половині 1920-х рр. Це було необхідно, бо інакше чисті виробники ропи повністю почали б залежати від НПЗ. Одночасне існування окремих 250 малих нафтовидобувних

⁴⁰ Stanisław Ungler, "Obecny stan polskiego przemysłu naftowego", *Przegląd gospodarczy*, No.6, (1925): 333.

⁴¹ Jan Brzozowski, "Polski problem rafineryjny", *Nafta*, No.5, (1928): 73–77; No.6, (1928): 92–94; "Problem naftowo-rafineryjny w Polsce", *Nafta*, No.8–10, (1934): 109–122.

⁴² J. S., "W obliczu następstw porozumienia rafinerów", *Nafta*, No.12, (1929): 178–179; "Kartel na rozdrożu", *Nafta*, No.8–9, (1929): 96–102; "Nikczemne metody", *Nafta*, No.4, (1930): 102–107; "Nowa ofenzywa", *Nafta*, No.12, (1924): 173–175; "Porozumienie wielkich", *Nafta*, No.4–6, (1934): 54–62; "Przeciw kartelowi naftowemu", *Nafta*, No.10, (1923): 145–148; Marjan Rosenberg, "Kartel rafineryjny a kopalnictwo naftowe", *Nafta*, No.12, (1929): 171–178; Władysław Szaynok, "Kartel czy Państwo?" *Nafta*, No.5, (1926): 77–79; Władysław Szaynok, "Kartel naftowy", *Nafta*, No.1, (1925): 3–5; Władysław Szaynok, "Kartel ropny", *Nafta*, No.4, (1925): 49–50; Władysław Szaynok, "Kierownicy naszej polityki naftowej", *Nafta*, No.3, (1922): 36–37; Władysław Szaynok, "Nastroje kartelowe", *Nafta*, No.1, (1927): 5–7; Władysław Szaynok, "Program polskiego kartelu naftowego", *Nafta*, No.5, (1925): 68–69; Stanisław Szczepanowski, "Czy potrzebny kartel naftowy", *Nafta*, No.6, (1925): 83–85; Stanisław Szczepanowski, "Czem zastąpić kartel naftowy", *Nafta*, No.7, (1925): 97–101; Stanisław Szczepanowski, "Kartel... podpisany", *Nafta*, No.11–12, (1928): 125–128; Stanisław Szczepanowski, "Syndykat Naftowy", *Nafta*, No.3, (1928), 46–52; Marjan Weleżyński, "Co zrobił kartel?" *Nafta*, No.11, (1925): 168–169; Bronisław Wojciechowski, "Czy rząd ma popierać kartel naftowy?" *Nafta*, No.2, (1926): 17–23; Bronisław Wojciechowski, "Jeszcze o kartelu naftowym", *Nafta*, No.4, (1926): 49–52; Bronisław Wojciechowski, "Rozważania przeciwkartelowe", *Nafta*, No.4, (1928): 57–61; "Z historii "Krajonafy", *Nafta*, No.2, (1922), 21–24.

підприємств ускладнювало контакти з органами влади⁴³. Проте ефективно організувати всіх чистих виробників ропи почали лише в 1932 р.⁴⁴ Цю справу повністю не вирішили, бо деякі з чистих виробників продовжували самостійно продавати сировину НПЗ⁴⁵.

Після об'єднання чистих виробників ропи, на думку Союзу, мали почати організувати всю нафтову промисловість. Така організація мала ґрунтуватися на забезпеченні рентабельності нафтовидобутку. При цьому для добра цілісності нафтової промисловости Польщі уряд мусів вимагати порозуміння між картелем НПЗ і чистими виробниками ропи. Існування лише картелю НПЗ шкодило галузі, бо на такий випадок рафінери могли диктувати копальням ціни на ропу і з часом призвести до їх занепаду. Спільна ж організація мусила стати справжнім синдикатом, а не картелем⁴⁶.

Перші спроби чистих виробників порозумітися з Синдикатом Нафтової Промисловости восени 1929 р. не були успішні. В цьому Союз передовсім звинувачував рафінерів⁴⁷. Проте, не заперечував провини й чистих виробників. Вони були неорганізовані й тому не могли виступити єдиним фронтом проти НПЗ⁴⁸.

Союз дуже сподівався на таке порозуміння, коли в 1931 р. після втручання уряду відновили переговори з синдикатом НПЗ⁴⁹. При цьому чисті виробники

---

⁴³ “Organizacja czystych producentów ropy”, *Nafta*, No.5, (1925): 72; “Organizacja przemysłu czysto kopalnianego w świetle argumentów”, *Nafta*, No.1, (1935): 3–9; Bronisław Wojciechowski, “Związek a Syndykat”, *Nafta*, No.10–11, (1929): 125–128; “Zespół Gospodarczy Polskich Przemysłowców i Firm Naftowych”, *Nafta*, No.8–9, (1929): 102–106.

⁴⁴ “Zasadnicze przemiany organizacyjne w naftowej grupie czysto kopalnianej”, *Nafta*, No.1, (1935): 21–23.

⁴⁵ Romuald Jurkiewicz, “Konieczność stworzenia organizacji handlowo-finansowej producentów ropy”, *Nafta*, No.6–7, (1932): 148–149; Edmund Kaleta, “Konieczność stworzenia organizacji handlowo-finansowej producentów ropy”, *Nafta*, No.5, (1932): 120–124; Józef Szlemiński, “Syndykat producentów ropy”, *Nafta*, No.5, (1932): 117–120; Józef Szlemiński, “Zagadnienie organizacji czysto surowcowego przemysłu naftowego”, *Nafta*, No.8–9, (1933): 141–146; “Ukonstytuowanie się Syndykatu Producentów ropy”, *Nafta*, No.6–7, (1932): 170–171.

⁴⁶ “Destruktywna robota”, *Nafta*, No.3–4, (1932): 65–66; “Ogólne wytyczne polityki naftowej”, *Nafta*, No.2, (1927): 24; “Podstawowe zasady syndykalizacji przemysłu naftowego w ujęciu Związku Przemysłowców Naftowych”, *Nafta*, No.9, (1931): 241–255; Józef Szlemiński, “Oświetlenie sytuacji w naszym przemyśle naftowym i wytyczne polityki naftowej w dobie obecnej”, *Nafta*, No.1, (1930): 5; Bronisław Wojciechowski, “Związek a Syndykat”, *Nafta*, No.10–11, (1929): 125–128; “Zadania i prawa Państwa w przemyśle naftowym”, *Nafta*, No.9, (1931): 233–237.

⁴⁷ “Refleksje”, *Nafta*, No.8–9, (1930): 213–216; Józef Szlemiński, “Siły hamujące rozwój przemysłu naftowego i wytyczne polityki naftowej na bliższą i dalszą przyszłość”, *Nafta*, No.5–6, (1930): 137–145; Józef Winiarz, “Dole i niedole producenckie”, *Nafta*, No.5–6, (1930): 145–148.

⁴⁸ “20 lat działalności Związku”, *Nafta*, No. 5–6, (1939): 129.

⁴⁹ “Niektóre kontury przyszłej organizacji przemysłu naftowego”, *Nafta*, No.10–11, (1931): 294–296; “Rozmyślenia na czasie”, *Nafta*, No.12, (1931): 317–323; “Obrady nad konsolidacją przemysłu naftowego”, *Nafta*, No.10–11, (1931): 287–294; “Obrady Z. P. P. N. w sprawie nowej organizacji przemysłu naftowego”, *Nafta*, No.12, (1931): 330–332; Józef Szlemiński, “Akcja konsolidacyjna w przemyśle naftowym”, No.10–11, (1931): 272–276; “Zjazd przedstawicieli przemysłu naftowego w Warszawie”, No.10–11, (1931): 297–301.

почали активно критикувати малі НПЗ. На їх думку, не всі малі рафінерні заводи були корисні для цілої нафтової промисловости. Багато з них займалися лише спекуляціями. Водночас малі НПЗ шкодили остаточній організації цілої галузі⁵⁰.

Перемовини чистих виробників з синдикатом НПЗ натикалися на багато проблем. Тому від 1932 р. чисті виробники зажадали від уряду примусово організувати галузь, бо не вірили у можливість це зробити добровільно⁵¹. Зрештою, 12 квітня 1932 р. опублікували закон у справі регулювання стосунків в нафтовій промисловості. Мали організувати нафтову галузь добровільно чи з примусу. Відтоді розпочався новий етап переговорів між рафінерами і чистими виробниками⁵².

З ініціятиви Союзу створили Синдикат Виробників Ропи. Від травня 1932 р. вже ця організація перемовлялася з НПЗ й вона підписала взаємний договір. За цим договором рафінерні підприємства зобов'язувалися купувати всю нафту-сирець, на кілька місяців наперед визначили ціну усіх її гатунків, яку в майбутньому мав нормувати спеціальний паритетний комітет й арбітраж. Цей договір мав діяти кілька років, але проіснував лише кілька місяців⁵³.

Оскільки не дійшло до остаточного порозуміння, то 12 жовтня 1932 р. створено примусову організацію – Польський Нафтовий Експорт⁵⁴. На початку Союз скептично поставився до неї. Він вважав, що ця організація діятиме подібно до колишніх картельних інституцій, тобто в інтересах великих НПЗ⁵⁵. Проте так не сталося. Польський Нафтовий Експорт під тиском уряду працював головно в інтересах польського нафтовидобування. Тому з часом змінилася риторика Союзу щодо цієї інституції й він став захисником Польського Нафтового Експорту⁵⁶.

⁵⁰ “Małe rafinerje w świecie prawdy”, *Nafta*, No.12, (1931): 333–336; “O pewne jutro przemysłu naftowego”, *Nafta*, No.3, (1934): 33–41; Józef Szlemiński, “Kuratela”, *Nafta*, No.1, (1932): 5–12; Józef Szlemiński, “Małe rafinerje w świetle rzeczywistości ich wartości”, *Nafta*, No.8–9, (1932): 193–201; “To nikogo nic nie obchodzi”, *Nafta*, No.1–2, (1934): 1–7.

⁵¹ “Dobrowolna czy przymusowa organizacja”, *Nafta*, No.2, (1932): 33–38; “Memorjał Z. P. P. N. do P. Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie nowej organizacji przemysłu naftowego”, *Nafta*, No.1, (1932): 13–16; “Zmienione zasady”, *Nafta*, No.1, (1932): 1–5.

⁵² Władysław Dunka de Sajo, “Interesująca gra”, *Nafta*, No.10, (1932): 265–268; Edmund Kaleta, “Uwagi związane z organizacją przemysłu naftowego”, *Nafta*, No.3–4, (1932): 72–75; “Proces organizacyjny w przemyśle naftowym”, *Nafta*, No.6–7, (1932): 141–147; “Ustawa z dnia 18 marca 1932 r. w sprawie regulowania stosunków w przemyśle naftowym”, *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, No.30, poz. 306, (1932): 509–510; “Zasady normujące stosunki w przemyśle naftowym w zakresie odbioru i ceny ropy”, *Nafta*, No.6–7, (1932): 150–170.

⁵³ “20 lat działalności Związku”, *Nafta*, No. 5–6, (1939): 132.

⁵⁴ “Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 12 października 1932 r. w sprawie przymusowej organizacji obrotu zagranicznego olejem skalnym i produktami naftowymi”, *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, No.89, poz. 754, (1932): 1813–1814.

⁵⁵ “Moment zwrotny”, *Nafta*, No.10, (1932): 233–238.

⁵⁶ “Sprawa eksportu parafiny”, *Nafta*, No.1, (1935): 13–15; “Sprawy naftowe w fałszywym świetle”, *Nafta*, No.5, (1936): 146–148; Józef Szlemiński, “Ocena sytuacji i widoki na bliską i odległą przyszłość”, *Nafta*, No.6–7, (1933): 109; “W obronie polskiej polityki naftowej”, *Nafta*, No.11, (1936): 301.

Ставлення Союзу до нафтової політики уряду

Союз критикував уряд, що не мав конкретної нафтової політики⁵⁷. Для чистих виробників ропи найважливішим було підтримувати виробництво сировини. Всі дії влади проти цього вони вважали ворожими⁵⁸. Коли у Міністерстві промисловости і торгівлі вже в центр нафтової політики поставили виробництво ропи, то Союз причиною всіх проблем у ставленні уряду до нафтової промисловости бачив відсутність досвіду й розуміння її важливости для держави і війська в інших міністерствах⁵⁹.

Від уряду Союз завжди домагався такої політики, яка б забезпечувала високу ціну на нафту-сирець й так саме захищав інтереси чистих виробників⁶⁰. Він наголошував, що низька ціна на сировину сприяла занепаду нафтової промисловости. Через низьку ціну сирової ропи польські виробники не мали коштів проводити дороге пошукове буріння й обмежувалися лише до експлуатації вже відомих нафтових теренів⁶¹. Встановлення ціни нафти-сирцю нижче виробничих витрат було вигідне лише НПЗ, оскільки це змушувало виробників продавати

⁵⁷ Władysław Dunka de Sajo, "Import ropy zagranicznej", *Nafta*, No.7, (1930): 182–184; "Państwo a nafta", *Nafta*, No.1, (1924): 1; Józef Szlemiński, "Oświecenie sytuacji w naszym przemyśle naftowym i wytyczne polityki naftowej w dobie obecnej", *Nafta*, No.1, (1930): 2–3.

⁵⁸ Władysław Dunka de Sajo, "Polityka naftowa na błędnych torach", *Nafta*, No.5–6, (1931): 129–131; Wit T. Sulimirski, "Ku rozwadze", *Nafta*, No.10, (1926): 161–164; Józef Szlemiński, "Siły hamujące rozwój przemysłu naftowego i wytyczne polityki naftowej na bliższą i dalszą przyszłość", *Nafta*, No.5–6, (1930): 139; Bronisław Wojciechowski, "Jeszcze o kartelu naftowym", No.4, (1926): 51–52.

⁵⁹ "Jedyna droga wyjścia", *Nafta*, No.6–7, (1937): 173–175; "Nieodzowność organizacji i niezrozumiałe stanowisko Rządu", *Nafta*, No.1–2, (1933): 9–10; "O wyraźny kierunek państwowej polityki naftowej", *Nafta*, No.4, (1933): 57–61.

⁶⁰ "Cena ropy", *Nafta*, No.5, (1938): 99–101; "Fatalne horoskopy naftowe", *Nafta*, No.8–10, (1934): 125–126; "List otwarty krajowych producentów ropy naftowej marek specjalnych", *Nafta*, No.8, (1931): 209–214; "Memorjał do P. Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie ceny i odbioru ropy", *Nafta*, No.2–3, (1931): 44–51; "Memorjał Syndykatu Producentów Ropy przedłożony P. Ministrowi Przemysłu i Handlu w sprawie ceny ropy", *Nafta*, No.1–2, (1934): 7–9; "Memorjał w sprawie ceny ropy", *Nafta*, No.8–10, (1934): 123–125; "Memorjał w sprawie ceny ropy", *Nafta*, No.7–8, (1936): 214–216; "Memorjał w sprawie ceny ropy", *Nafta*, No.5, (1937): 138–143; "Niebezpieczeństwo grożące cenie ropy", *Nafta*, No.1–2, (1934): 9–13; "Obniżenie ceny ropy", *Nafta*, No.7, (1934): 89–100; "O utrzymanie dotychczasowej produkcji surowca naftowego", *Nafta*, No.12, (1932): 346–347; "Ponowne określenie ceny ropy naftowej", *Nafta*, No.4, (1939): 85–90; "Refleksje", *Nafta*, No.8–9, (1930): 213–216; "Sprawa ceny ropy", *Nafta*, No.2, (1935): 33–40; "Sprawa ceny ropy", *Nafta*, No.6–7, (1938): 135–139; "Stanowisko Z. P. P. N. w sprawie ceny ropy", *Nafta*, No.1, (1936): 1–4; Wit Sulimirski, "Refleksje", No.9, (1924): 125–128; Władysław Szaynok, "Ceny ropy i produktów naftowych w Polsce w latach 1921–1924", *Nafta*, No.2, (1925): 19–22; Józef Szlemiński, "Cena ropy jako postulat zasadniczej miary", *Nafta*, No.4, (1931): 78–82; Józef Szlemiński, "Zagadnienie ceny ropy", *Nafta*, No.12, (1932): 337–345; "W obliczu zamierzonej zniżki ceny ropy", *Nafta*, No.11–12, (1933): 197–202; "Wpływ i znaczenie ceny ropy", *Nafta*, No.7–8, (1936): 212–214; "Znaczenie ustalania ceny ropy", *Nafta*, No.9–11, (1938): 209–211; "Zwyczaj ceny ropy", *Nafta*, No.8, (1937): 209–211; "Zwyczaj ceny ropy", *Nafta*, No.8, (1938): 179–180.

⁶¹ Stanisław Szczepanowski, "Główne zagadnienia naftowe", *Nafta*, No.2, (1924): 19.

копальні, які рафінери завжди були готові купити. Можливість придбати відкриті копальні була настільки важлива для НПЗ, що іноді вони вирішували знизити ціни на нафтопродукти й так відмовитися від своїх прибутків. Це робили, щоб спричинити падіння ціни на нафту-сирець й банкрутство видобувних підприємств. Уже після цього купували копальні й збільшували свою власність у нафтовидобуванні. Це давало НПЗ можливість працювати без конкуренції й опановувати ринки збуту нафтопродуктів⁶².

Важливою проблемою польської нафтової промисловости Союз вважав застарілість польського нафтового права⁶³. В ньому найбільшою вадою польська нафтова промисловість бачила існування інституції т. зв. “наділів бругто”. Видобування нафти регулювали норми ще австрійського права початку ХХ ст., які надавали право власникові землі користуватися всіма бітумами. Він міг їх експлуатувати самостійно чи віддавати це право третім особам за винагороду. Як частину плати за передачу цього права власник землі мав частку у виробництві, звільнену від експлуатаційних витрат, т. зв. “наділ бругто”. Така плата в бориславському родовищі сягала 25% від виробництва, інших нафтових округах Польщі – 15–20%, рідше – 10%. Закордоном, крім Румунії, більше ніде не існувало таких високих плат власникам землі за користування нею для видобутку корисних копалин. Навіть у Румунії “наділи бругто” рахували від прогресії виробництва. В інших країнах їх відсоток був істотно нижчий: США – кілька відсотків, провінції Ганновер – 8% від виробництва⁶⁴.

⁶² Władysław Szaynok, “Walka o cenę ropy”, *Nafta*, No.4, (1923): 49–52.; Marjan Weleżyński, “Cena ropy”, *Nafta*, No.6, (1923): 81–82.

⁶³ “Ankieta w sprawie nowej ustawy naftowej”, *Nafta*, No.8–9, (1930): 240; Władysław Dunka de Sajo, “Nowe prawo naftowe”, *Nafta*, No.10, (1930): 283–286; “Memorjał do P. Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie zmiany ustawodawstwa naftowego”, *Nafta*, No.10, (1930): 280–283; “Oświadczenie w sprawie zmian w ustawodawstwie naftowym”, *Nafta*, No.1–3, (1938): 2; “Refleksje”, *Nafta*, No.8–9, (1930): 219–220; “Reforma naftowego ustawodawstwa górniczego”, *Nafta*, No.1–3, (1938): 15–24; Marjan Rosenberg, “Kodyfikacja prawa naftowego a obcy kapitał”, *Nafta*, No.1, (1930): 10–20; “Sprawa ustawy naftowej”, *Nafta*, No.2–3, (1939): 48–52; “Stanowisko grupy czysto kopalnianej w sprawie projektu nowej Naftowej Ustawy Górniczej”, *Nafta*, No.8–9, (1933): 150–153; “Stanowisko Związku Przemysłowców Naftowych w sprawie nowelizacji ustawodawstwa naftowego”, *Nafta*, No.1–3, (1938): 1; Józef Strzetelski, “Rozważania związane z kodyfikacją prawa naftowego w Polsce”, No.11–12, (1930): 306–325; Władysław Szaynok, “Zmiana polskiej ustawy naftowej”, *Nafta*, No.5, (1925): 65–67; Józef Szlemiński, “Analiza sytuacji naftowej w związku z projektowanymi zmianami ustawodawczymi”, *Nafta*, No.1–3, (1938): 2–10; Józef Szlemiński, “Prawo naftowe”, *Nafta*, No.12, (1937): 309–327; Józef Szlemiński, “W przededniu zmiany ustawodawstwa naftowego”, *Nafta*, No.10, (1933): 173–179; “W owalu dyskusji na temat kodyfikacji prawa naftowego”, *Nafta*, No.11–12, (1930): 297–305; “Z dyskusji nad kodyfikacją prawa naftowego”, *Nafta*, No.2, (1930): 47–52.

⁶⁴ Крайове нафтове товариство у Львові, ЦДЛАЛ, ф. 207, он. 1, снр. 101, арк. 2; Filip Wachtel, *Historyczny rozwój przemysłu naftowego*, w książce *Ankieta naftowa odbyta dnia 25 marca 1933 roku z inicjatywy Izby Przemysłowo-Handlowej we Lwowie*. (Lwów, 1933), 24; Julian Fabiański, *Akcesja czy regale w przyszłej ustawie naftowej?* (Lwów: “Drukarnia Lwowska”, 1926), 8–9; Józef Gaj, *Potrzeby inwestycyjne Małopolski Wschodniej w zakresie przemysłu naftowego i gazyfikacji*. (Lwów, 1939), 5; Władysław Szaynok, “Zmiana polskiej ustawy naftowej”, *Materiały do Ankiety w sprawie kodyfikacji polskiego prawa naftowego*, No.3, (1927): 3.

Нафтова промисловість Польщі домагалася зміни таких правових норм і принаймні зменшити “наділи брутто”⁶⁵. Вони мали підстави існувати, коли не було незалежної Польщі, але після Першої світової війни й істотного зменшення видобутку ропи негативно впливали на економіку держави⁶⁶. Польський уряд довго обговорював цю проблему. Міністерство промисловости і торгівлі рескриптом від 23 грудня 1920 р. надало право шукати і видобувати вугілля, залізну руду, калійні солі та озокерит лише державі. Від цього часу головно в господарському середовищі почали зауважувати, що це необхідно поширити і на нафту⁶⁷. Союз противився надмірним наділам ропи-брутто, оскільки вони перебували в руках спекулянтів, а не селян. На практиці наділи ропи-брутто призводили до зубожіння виробників нафти-сирцю⁶⁸.

З нафтової промисловости, на думку Союзу, також надмірно стягували інші податки⁶⁹. При цьому для неї встановлювали спеціальні плати на користь держави. Так, Союз виступав проти стягування плат від нафтопродуктів на користь Державного Дорожнього Фонду (Państwowy Fundusz Drogowy). Також вважав, що запровадження спиртових мішанок було платою на розвиток рільництва коштом нафтової промисловости⁷⁰.

⁶⁵ Крайове нафтове товариство у Львові, ЦДІАЛ, ф. 207, оп. 1, снр. 70, арк. 44; Спілка польських нафтопромисловців, кооператив з обмеженою відповідальністю, м. Львів, ЦДІАЛ, ф. 219, оп. 1, снр. 112, арк. 13; Filip Wachtel, *Historyczny rozwój przemysłu naftowego*, w książce *Ankieta naftowa odbyta dnia 25 marca 1933 roku z inicjatywy Izby Przemysłowo-Handlowej we Lwowie*. (Lwów, 1933), 24–25; Julian Fabiański, *Aksesja czy regale w przyszłej ustawie naftowej?* (Lwów: “Drukarnia Lwowska”, 1926), 5–8; Józef Szlemiński, *Kopalnictwo naftowe jako podstawa przemysłu naftowego*, w książce *Ankieta naftowa odbyta dnia 25 marca 1933 roku z inicjatywy Izby Przemysłowo-Handlowej we Lwowie*. (Lwów, 1933), 99.

⁶⁶ Władysław Szaynok, “Zmiana polskiej ustawy naftowej”, *Materiały do Ankiety w sprawie kodyfikacji polskiego prawa naftowego*, No.3, (1927): 3.

⁶⁷ Крайове нафтове товариство у Львові, ЦДІАЛ, ф. 207, оп. 1, снр. 150, арк. 1–258; снр. 191, арк. 1–171, снр. 211, арк. 1–75; снр. 252, арк. 1–195; снр. 253, арк. 1–149; снр. 301, арк. 35–36; снр. 313, арк. 34–35; снр. 481, арк. 7; снр. 497, арк. 1–51, снр. 741, арк. 1–24; Julian Fabiański, *Aksesja czy regale w przyszłej ustawie naftowej?* (Lwów: “Drukarnia Lwowska”, 1926), 3. “Ankiety, konferencje, posiedzenia”, *Wiadomości gospodarcze*, No.23, (1927): 445; No.17, (1933): 259; No.22, (1937): 317 Juljusz Mokry, Marjan Rosenberg, “II. Projekt Polskiej ustawy naftowej”, *Materiały do Ankiety w sprawie kodyfikacji polskiego prawa naftowego*, No.1, (1927): 3–4; “Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie”, *Wiadomości gospodarcze*, No.23, (1927), 426–428; *Sprawozdanie z czynności oraz protokoły posiedzeń plenarnych Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie w roku 1927*. (Lwów, 1929), 275–281; *Sprawozdanie z czynności oraz protokoły posiedzeń plenarnych Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie w roku 1928*. (Lwów, 1930), 95–96; “W sprawie podstaw nowej ustawy naftowej”, *Wiadomości gospodarcze*, No.24, (1927): 457–462.

⁶⁸ “W sprawie bruttów”, *Nafta*, No. 9, (1923): 132–136; Bronisław Wojciechowski, *Czyją własnością są brutta naftowe?* *Nafta*, No.2, (1923):20–23.

⁶⁹ “Kopalnictwo naftowe a nasz system podatkowy”, *Nafta*, No.2–3, (1939): 57–63; “Podatek przemysłowy od produkcji bruttowej”, *Nafta*, No.2, (1935): 40–42; Władysław Szaynok, “Opodatkowanie produktów naftowych”, *Nafta*, No.1, (1922): 19–21.

⁷⁰ Władysław Dunka de Sajo, “Kondotjerska robota”, *Nafta*, No.2–3, (1931): 51–54; “Nacisk spirytusu w asystencji opłat drogowych i perspektywy niżki cen produktów naftowych”, *Nafta*,

Ставлення Союзу до Державного НПЗ в Дрогобичі

Важливою для Союзу була праця Державного Нафтового Заводу “Полмін” (Państwowa Fabryka Olejów Mineralnych “Polmin”) в Дрогобичі⁷¹. Це підприємство відбирало майже всю ропу-брутто (призначена для виплати власникам землі за користування нею). Союз сподівався, що “Полмін” як велике державне НПЗ буде купувати більше сирової ропи в чистих виробників. На думку Союзу, цей НПЗ мав виконувати важливу функцію – переробляти нафту-сирець чистих виробників і віддавати їм нафтопродукти для наступного продажу на власний рахунок. Таким робом завод мав стати регулятором ціни на ропу⁷².

У 1920-х рр. Союз протривав вступу “Полміну” до картелю НПЗ⁷³. На його думку, за допомоги “Полміну” уряд мусив регулювати нафтові справи, а не перетворювати його на звичайне заробіткове підприємство. Цей НПЗ якраз і був створений, щоб забезпечити державне регулювання справ в нафтовій промисловості⁷⁴.

Вступ “Полміну” до картелю в 1925 р. спричинив низку негативних наслідків, оскільки під впливом домовленостей з іншими великими НПЗ державне нафтове підприємство купувало менше нафти-сирцю в чистих виробників. Що більше, під тиском картелю “Полмін” перестав купувати ропу-брутто, оскільки Синдикат Нафтової Промисловості організував власне бюро закупівлі, довіривши це фірмі Нафтовій Компанії “Вакуум” (Vacuum Oil Company)⁷⁵. В результаті виробники

No.11, (1932): 281–296; “O wyraźny kierunek państwowej polityki naftowej”, *Nafta*, No.4, (1933): 58–59; “W obliczu grożącej katastrofy”, *Nafta*, No.11, (1932): 308–310; “Wprowadzenie spirytusu do napędu i opodatkowanie benzyny na fundusz drogowy”, *Nafta*, No.8–9, (1932): 207–209.

⁷¹ Спілка польських нафтопромисловців, кооператив з обмеженою відповідальністю, м. Львів, ЦДІАУЛ, ф. 219, оп. 1, спр. 234, арк. 22–24зв; спр. 235, арк. 32–33; “20 lat działalności Związku”, *Nafta*, No. 5–6, (1939): 124; Władysław Szaynok, “Drohobycz – Państw. Zakłady Naftowe Spółka Akcyjna”, *Nafta*, No.1, (1922): 5–10; Józef Szlemiński, “Zadania i rola “Polminu” w dziedzinie wiertnictwa”, *Nafta*, No.2, (1930): 37–41; “Walne Zgromadzenie Związku Polskich Przemysłowców naftowych”, *Nafta*, No.3, (1923): 40.

⁷² “Sprawozdanie z czynności w roku 1924”, *Nafta*, No.3, (1925): 34. St., “Czyści producenci ropy”, *Nafta*, No.9, (1923): 137; Wit Sulimirski, “Refleksje”, *Nafta*, No.9, (1924): 128; Władysław Szaynok, “Ceny ropy i produktów naftowych w Polsce w latach 1921–1924”, *Nafta*, No.2, (1925): 22; Józef Szlemiński, “Kwestja odbioru ropy brutowej”, *Nafta*, No.7, (1931): 169–174; Józef Szlemiński, “Rząd i Polmin”, *Nafta*, No.12, (1929): 162–171.

⁷³ “Nowa ofenzywa”, *Nafta*, No.12, (1924): 173–175.

⁷⁴ Kazimierz Brzozowski, “Rewindykacja praw do “Polminu””, *Nafta*, No.4, (1931): 89; “O wyraźny kierunek państwowej polityki naftowej”, *Nafta*, No.4, (1933): 60–61; “Przeciw kartelowi naftowemu”, *Nafta*, No.10, (1923): 146; Józef Szlemiński, “Zadania i rola “Polminu” w dziedzinie wiertnictwa”, *Nafta*, No.2, (1930): 39.

⁷⁵ “20 lat działalności Związku”, *Nafta*, No.5–6, (1939): 124; “Sprawozdanie z czynności w roku 1925”, *Nafta*, No.5, (1926): 66; Władysław Szaynok, “Kartel czy Państwo?” *Nafta*, No.5, (1926): 78; Władysław Szaynok, “Kartel ropny”, *Nafta*, No.4, (1925): 49–50; Władysław Szaynok, “Program polskiego kartelu naftowego”, *Nafta*, No.5, (1925): 68–69; Władysław Szaynok, “Zakup ropy naftowej przez Polmin”, *Nafta*, No.6, (1925): 82–83.

ропи почали домагатися експорту сировини. Вони вважали, що їх дискримінують, бо нафта була єдиною сировиною, яку забороняли продавати закордон⁷⁶. Цю проблему вирішували лише за втручання уряду⁷⁷, однак й надалі “Полмін” під впливом картелю відмовлявся купувати нафту-сирець чистих виробників⁷⁸.

Союз був переконаний, що чужоземний капітал хотів зруйнувати “Полмін” за допомоги картелю. Він вважав це дуже небезпечним, бо так держава віддала б чужоземцям важливу на випадок війни галузь. “Полмін” забезпечував нафтопродуктами військо і на випадок переходу цього підприємства до чужоземних фірм держава не могла б контролювати число запасів нафтопродуктів з початком війни. Такі резерви необхідно собі забезпечувати в часі миру⁷⁹.

Союз і пошук ропи

Багато уваги Союз приділяв розвитку нафтового буріння, особливо пошукового. Від цього, на його думку залежало майбутнє польської нафтової промисловости, оскільки зростало внутрішнє споживання нафтопродуктів і з часом їх могло стати замало. Бориславське родовище вичерпувалося, треба було шукати нові нафтоносні терени⁸⁰.

У 1923 р. Союз отримав у Крайовій Позичковій Касі вексельний кредит у розмірі 23 тис. злотих, який дозволив інвестувати в нафтове буріння і газово-газолінову промисловість⁸¹. У 1924 р., маючи відповідні статутні повноваження, Союз почав старатися відкрити кооперативний вексельний кредит у Польському Банку за посередництва Банку Союзу Заробіткових Спілок (Banku Związku Spółek Zarobkowych). З часом отримав й інші кредити. Поволі ця акція розширилася й відіграла помітну роль у видобутку нафти і газу. Проте, вона ж спричинила великі труднощі, бо окремі члени Союзу не могли сплатити свої борги⁸². Тим самим вони наразили інституцію на істотні фінансові втрати. Союз мусив звертатися

---

⁷⁶ Władysław Szaynok, “Wywóz ropy”, *Nafta*, No.11, (1925): 169–171; Stanisław Szczepanowski, “Kartel... podpisany”, *Nafta*, No.11–12, (1928): 127.

⁷⁷ “Sprawozdanie z czynności w 1926 r.”, *Nafta*, No.3, (1927): 34.

⁷⁸ “Sprawozdanie z czynności Z. P. P. N. za rok 1928”, *Nafta*, No.5, (1929): 78.

⁷⁹ Bronisław Wojciechowski, “Koncentracja przemysłu naftowego”, *Nafta*, No.6, (1928): 92; Bronisław Wojciechowski, “Rozważania przeciwkartelowe”, *Nafta*, No.4, (1928): 59–60.

⁸⁰ Jan Brzozowski, “Cyfry godne uwagi”, *Nafta*, No.2, (1930): 42–47; Wit Sulimirski, “O nowe wiercenia za ropą”, *Nafta*, No.7, (1926): 103–106; Wit Sulimirski, “Wiercenia poszukiwawcze”, *Nafta*, No.2–3, (1929): 36–38; Józef Szlemiński, “Kopalnictwo naftowe i jego problemy”, *Nafta*, No.2, (1936): 40–46; Józef Szlemiński, “Wymowa pietnastolecia”, *Nafta*, No.1, (1935): 9–13; Władysław Włoch, “Wykres produkcji ropy. Przemysł naftowy w 1928 r.”, *Nafta*, No.2–3, (1929): 39–42; Ignacy Wygard, “Zagadnienie poszukiwawcze w polskim przemysle naftowym”, *Nafta*, No.2, (1936): 47–52.

⁸¹ “20 lat działalności Związku”, *Nafta*, No.5–6, (1939): 124; “Sprawozdanie z działalności Związku Polskich Przemysłowców Naftowych za rok 1923”, *Nafta*, No.4, (1924): 50.

⁸² “20 lat działalności Związku”, *Nafta*, No.5–6, (1939): 124, 126.

до всіх своїх членів про додаткові плати на їх покриття. Він так як покрити свої борги перед фінансовими інституціями, але це не пройшло без наслідків. Уже в 1931 р. влада кооперативу змушена відмовитися надавати нові кредити, всю енергію зосередила на сплату своїх старих боргів⁸³.

У половині 1920-х рр. зародилися ініціативи створити спеціальний фонд на підтримку нафтовидобутку. У 1926 р. Віт Сулімірський ініціював створити Пошукове об'єднання ропи (*Zjednoczenie Poszukiwawcze Ropy*). За його проектом така спілка об'єднала б усі НПЗ й зайнялася пошуковими роботами. Кошти на це виділяли б рафінерні підприємства. З кожної цистерни ропи вони мали б платити, наприклад 100 злотих. У результаті фонд нараховував би 7 мільйонів, бо в 1925 р. НПЗ переробили 70 тисяч цистерн. На початок вистарчило б 2 млн. злотих. Купили б терени і пробурили дві свердловини⁸⁴.

На загал, уряд прислухався до таких ініціатив. У 1928 р. він створив акціонерну спілку "Піонер" ("Pionier"), яка мала шукати нові нафтові родовища. Союз скептично сприйняв її діяльність. Уряд віддав управління в "Піонері" фірмам, об'єднаним у синдикаті НПЗ. Союз вважав, що ці підприємства були не зацікавлені розвивати нафтовидобування у Польщі. Зрештою мав рацію, бо результати роботи "Піонеру" були мізерні⁸⁵.

У той самий час у Союзі обговорювали потребу створити фонд підтримки нафтового буріння, яким мали опікуватися головні чисті виробники ропи. Уряд дослухався до цих ініціатив й у березні 1936 р. заснував таку інституцію⁸⁶. Отже, Союзові таки вдалося отримати кошти від держави на розвиток нафтовидобутку.

⁸³ Спілка польських нафтопромисловців, кооператив з обмеженою відповідальністю, м. Львів, ЦДІАУЛ, ф. 219, оп. 1, спр. 299, арк. 60–65.

⁸⁴ Wit Sulimirski, "O nowe wiercenia za ropą", *Nafta*, No.7, (1926): 105–106.

⁸⁵ Józef Szlemiński, "Oświecenie sytuacji w naszym przemyśle naftowym i wytyczne polityki naftowej w dobie obecnej", *Nafta*, No.1, (1930): 3–4; Bronisław Wojciechowski, "O fundusz wiertniczy", *Nafta*, No.4, (1930): 107–108; Bronisław Wojciechowski, "Rozważania przeciwkartelowe", *Nafta*, No.4, (1928): 58; "O fundusz wiertniczy", *Nafta*, No.6, (1928): 95–96.

⁸⁶ "Dużej wagi krok naprzód", *Nafta*, No.4, (1937): 85–87; "Działalność Funduszu Popierania Wiertnictwa Naftowego w świetle cyfr", *Nafta*, No.1, (1939): 17–19; "Fundusz Popierania Wiertnictwa Naftowego", *Nafta*, No.3, (1936): 77; "Fundusz Popierania Wiertnictwa Naftowego", *Nafta*, No.5, (1936): 144–146; "Fundusz Popierania Wiertnictwa Naftowego. ściślejszy program wierceń problemowo-poszukiwawczych", *Nafta*, No.6–7, (1938): 144–147; "Fundusz wiertniczy", *Nafta*, No.6–7, (1938): 133–135; "Konferencja w sprawie funduszu wiertniczego", *Nafta*, No.1, (1935): 15–17; "Kredyty na cele wiertnicze z funduszu wiertniczego", No.5–6, (1930): 150–153; Juliusz Mokry, "Narada Geologiczna", *Nafta*, No.4, (1937): 88; "Problem funduszu wiertniczego", *Nafta*, No.11, (1937): 277–278; "Przebieg Narady Geologicznej", *Nafta*, No.4, (1937): 89–99; "Stanowisko grupy czysto kopalnianej w sprawie funduszu wiertniczego", No.11–12, (1933): 218–219; "Sprawa funduszu wiertniczego", *Nafta*, No.4, (1935): 85–89; "Sprawa opłat wyrównawczych na fundusz wiertniczy", *Nafta*, No.8–9, (1933): 154; "Stanowisko grupy czysto kopalnianej w sprawie funduszu wiertniczego", *Nafta*, No.4, (1935): 89–93; "Stanowisko Z. P. P. N. w sprawie sposobu użycia funduszu wiertniczego", *Nafta*, No.1, (1935): 18–20; Józef Szlemiński, "Cele i zadania funduszu wiertniczego", *Nafta*, No.4, (1936): 110–114; Józef Szlemiński, "Cele zadania i rola Funduszu Popierania Wiertnictwa Naftowego",

Висновки

У нафтовій промисловості міжвоєнної Польщі домінували фірми, засновані на чужоземному капіталі й залежні від світових нафтових концернів. Більшість підприємств, створених за “польські гроші”, лише видобували ропу (чисті виробники). Для їх організації в 1919 р. створено Союз Польських Виробників Ропи. Ця інституція стала репрезентантом чистих виробників ропи у міжвоєнній Польщі.

Центральним завданням Союз Польських Нафтових Промисловців визначив захист польської власності у нафтовій промисловості, оскільки вважав, що чужоземці хотіли лише захопити польський ринок нафтопродуктів, а не розвивати галузь. Шляхами, щоб досягнути своє завдання Союз вважав: активізувати пошук ропи (за допомоги державного бюджету й впровадження для цього спеціальних плат для НПЗ), утримувати рентабельні ціни на нафту-сирець, організувати всі групи нафтової промисловости, змінити застаріле нафтове право, зменшити оподаткування нафтової промисловости.

У результаті Союз зумів організувати чистих виробників довкола своїх завдань. Це дозволило польській власності у нафтовій промисловості утриматися перед натиском потужних світових фірм. Союз домогся того, що польська влада зрозуміла важливість незалежної нафтової промисловости Польщі і для економіки, і на випадок війни. В 1930-х рр. уряд у центр своєї нафтової політики поставив нафтовидобуток, без розвитку якого галузь міг чекати швидкий занепад.

THE UNION OF THE POLISH OIL MANUFACTURERS IN LVIV

Roman MASYK

Ivan Franko National University of Lviv
Department of Local History
1 Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine
e-mail: roman.masyk@lnu.edu.ua

The main idea of the article is to observe the activities of the Union of the Polish Oil Manufacturers in Lviv in the period of 1919–1939. The Union represented the Polish property in the oil industry of Poland. It's part was nearly 30%. The expansion of the branch by foreign firms, the growth of oil refineries and the decrease of oil recovery were real conditions of the Polish oil industry during the interwar period.

The main thesis of the article is to point out two periods in the Union's activity. The first period lasted from the Union's foundation to 1929. The Union assigned a lot of tasks. It was a cooperative

---

Nafta, No.1, (1939): 4–12; No.5–6, (1939): 143–148; No.7, (1939): 169–179; Józef Szlemiński, “Postulat utworzenia Państw. Funduszu Wiertniczego”, *Nafta*, No.8–9, (1929): 106–114; Józef Szlemiński, “Refleksje z działalności Funduszu Popierania Wiertnictwa Naftowego”, *Nafta*, No.10, (1936): 277–282; “W przededniu urochomienia funduszu wiertniczego”, *Nafta*, No.3, (1934): 42–45; Bronisław Wojciechowski, “O fundusz wiertniczy”, *Nafta*, No.4, (1930): 107–108; Bronisław Wojciechowski, “O funduszu wiertniczym”, *Nafta*, No.3–4, (1932): 76–79; “Wyniki Narady Gospodarczej”, *Nafta*, No.4, (1937): 99–115.

society and at the same time an oil community. It represented Polish small and medium firms to the authorities and it tried to influence the oil policy. Later it became clear that it was necessary to separate organizing activities from financial ones and it was decided that the old established organization should have dealt only with the finances. The new institution should have been formed to control the most important activities of the producers. Formally the reorganization of the institution took place by the end of the summer of 1929. The new organization was called the Union of the Polish Oil Manufacturers. The main tasks of the Union were to organize the oil industry of Poland, to form oil prices ensuring the profitability of its recovery and to develop the oil drilling.

The Union criticized the government because it didn't have a concrete oil policy. The support of the production of the oil raw materials was very important for the manufacturers. The government's activities against this support were hostile. The Union supposed that the obsolescence of the Polish oil rule was a very important problem of the oil industry. The greatest fault of the Polish oil industry was called "gross portion". On the Union's opinion the taxes for oil industry were too high.

The work of the State Oil Factory in Drohobych was very important for the Union. This factory took the whole oil-gross (appointed to the landowners for the use of the land). The Union supposed that the State Oil Factory would buy more oil from the producers, but it failed to be realized.

As a result of its work the Union could organize producers to cope with its tasks. Thanks to the Union the Polish authorities understood the importance of the independent Polish oil industry as well as for economy and in the case of war. In 1930s the main point of the state oil policy was the development of oil-mining, which was very important for the oil industry.

Keywords: oil industry, Eastern Galicia, interwar Poland, manufacturers, pure oil producers.

REFERENCES

- "20 lat działalności Związku", *Nafta*, No.5–6, (1939): 122–137. (In Polish).
- Angerman, Klaudjusz. "Monopol handlowy dla ropy i produktów destylacji", *Nafta*, No. 1, (1929): 25–27. (In Polish).
- "Ankieta w sprawie nowej ustawy naftowej", *Nafta*, No.8–9, (1930): 240. (In Polish).
- "Ankiety, konferencje, posiedzenia", *Wiadomości gospodarcze*, No.23, (1927): 445–446; No. 17, (1933): 258–259; No. 22, (1937): 317–318. (In Polish).
- Brzozowski, Jan. "Cyfry godne uwagi", *Nafta*, No.2, (1930): 42–47. (In Polish).
- Brzozowski, Jan. "Polski problem rafineryjny", *Nafta*, No.5, (1928): 73–77; No. 6, (1928): 92–94. (In Polish).
- Brzozowski, Kazimierz. "Rewindykacja praw do "Polminu", *Nafta*, No. 4, (1931): 89.
- "Cena ropy", *Nafta*, No. 5, (1938): 99–101. (In Polish).
- "Destruktywna robota", *Nafta*, No. 3–4, (1932): 65–71. (In Polish).
- "Do Czytelników", *Nafta*, No. 1, (1922): 1. (In Polish).
- "Dobrowolna czy przymusowa organizacja", *Nafta*, No. 2, (1932): 33–38. (In Polish).
- Dunka de Sajo, Władysław. "Import ropy zagranicznej", *Nafta*, No. 7, (1930): 177–185. (In Polish).
- Dunka de Sajo, Władysław. "Interesująca gra", *Nafta*, No. 10, (1932): 265–268. (In Polish).
- Dunka de Sajo, Władysław. "Kondotjerska robota", *Nafta*, No. 2–3, (1931): 51–54. (In Polish).
- Dunka de Sajo, Władysław. "Nowe prawo naftowe", *Nafta*, No. 10, (1930): 283–286. (In Polish).
- Dunka de Sajo, Władysław, "Polityka naftowa na błędnych torach", *Nafta*, No. 5–6, (1931): 125–137. (In Polish).
- "Dużej wagi krok naprzód", *Nafta*, No. 4, (1937): 85–87. (In Polish).
- "Działalność Funduszu Popierania Wiertnictwa Naftowego w świetle cyfr", *Nafta*, No. 1, (1939): 17–19. (In Polish).

- Fabiański, Julian. *Aksesja czy regale w przyszłej ustawie naftowej?* Lwów: “Drukarnia Lwowska”, 1926. (In Polish).
- “Fatalne horoskopy naftowe”, *Nafta*, No. 8–10, (1934): 125–126. (In Polish).
- Franaszek, Piotr. “Kapitał francuski w procesie centralizacji kapitału w polskim przemyśle naftowym 1920–1939 (Koncern naftowy “Dąbrowa” i grupa “Małopolska”)”, *Studia historyczne*, No. 2 (113), (1986): 229–243. (In Polish).
- “Fundusz Popierania Wiertnictwa Naftowego. Ścisłejszy program wierceń problemowo-poszukiwawczych”, *Nafta*, No. 6–7, (1938): 144–147. (In Polish).
- “Fundusz Popierania Wiertnictwa Naftowego”, *Nafta*, No. 3, (1936): 77. (In Polish).
- “Fundusz Popierania Wiertnictwa Naftowego”, *Nafta*, No. 5, (1936): 144–146. (In Polish).
- “Fundusz wiertniczy”, *Nafta*, No. 6–7, (1938): 133–135. (In Polish).
- Gaj, Józef. *Potrzeby inwestycyjne Małopolski Wschodniej w zakresie przemysłu naftowego i gazyfikacji*. Lwów, 1939. (In Polish).
- J., S. “W obliczu następstw porozumienia rafinerów”, *Nafta*, No. 12, (1929): 178–179.
- “Jedyna droga wyjścia”, *Nafta*, No. 6–7, (1937): 173–175. (In Polish).
- Jurkiewicz, Romuald. “Konieczność stworzenia organizacji handlowo-finansowej producentów ropy”, *Nafta*, No. 6–7, (1932): 148–149. (In Polish).
- Kaleta, Edmund. “Konieczność stworzenia organizacji handlowo-finansowej producentów ropy”, *Nafta*, No. 5, (1932): 120–124. (In Polish).
- Kaleta, Edmund. “Uwagi związane z organizacją przemysłu naftowego”, *Nafta*, No. 3–4, (1932): 72–75. (In Polish).
- “Kartel na rozdrożu”, *Nafta*, No. 8–9, (1929): 96–102. (In Polish).
- “Kierownicze organy Związku Polskich Przemysłowców Naftowych”, *Nafta*, No. 5–6, (1939): 140–142. (In Polish).
- “Konferencja w sprawie funduszu wiertniczego”, *Nafta*, No. 1, (1935): 15–17. (In Polish).
- “Kopalnictwo naftowe a nasz system podatkowy”, *Nafta*, No. 2–3, (1939): 57–63. (In Polish).
- Kozicki, Jerzy. *Przemysł naftowy a obrona Państwa*, w książce *Ankieta naftowa odbyta dnia 25 marca 1933 roku z inicjatywy Izby Przemysłowo-Handlowej we Lwowie*. Lwów, 1933, 117–125. (In Polish).
- Kraiove naftove tovarystvo u Lvovi, Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv, Fond 207, Series 1, File 70, 101, 150, 166, 178, 191, 211, 252, 253, 301, 313, 481, 497, 741. (In Polish).
- “Kredyty na cele wiertnicze z funduszu wiertniczego”, *Nafta*, No. 5–6, (1930): 150–153. (In Polish).
- “List otwarty krajowych producentów ropy naftowej marek specjalnych”, *Nafta*, No. 8, (1931): 209–214. (In Polish).
- Loewenhertz, Oskar. “Nasz przemysł naftowy nad przepaścią”, *Nafta*, No. 4, (1931): 83–84. (In Polish).
- “Małe rafinerje w świecie prawdy”, *Nafta*, No. 12, (1931): 333–336. (In Polish).
- “Memorjał do P. Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie ceny i odbioru ropy”, *Nafta*, No. 2–3, (1931): 44–51. (In Polish).
- “Memorjał do P. Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie zmiany ustawodawstwa naftowego”, *Nafta*, No. 10, (1930): 280–283. (In Polish).
- “Memorjał Syndykatu Producentów Ropy przedłożony P. Ministrowi Przemysłu i Handlu w sprawie ceny ropy”, *Nafta*, No. 1–2, (1934): 7–9. (In Polish).
- “Memorjał w sprawie ceny ropy”, *Nafta*, No. 5, (1937): 138–143. (In Polish).

- “Memorjał w sprawie ceny ropy”, *Nafta*, No. 7–8, (1936): 214–216. (In Polish).
- “Memorjał w sprawie ceny ropy”, *Nafta*, No. 8–10, (1934): 123–125. (In Polish).
- “Memorjał Z. P. P. N. do P. Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie nowej organizacji przemysłu naftowego”, *Nafta*, No. 1, (1932): 13–16. (In Polish).
- Mokry, Juliusz. “Narada Geologiczna”, *Nafta*, No. 4, (1937): 88. (In Polish).
- Mokry, Juljusz, Rosenberg, Marjan. “II. Projekt Polskiej ustawy naftowej”, *Materjały do Ankiety w sprawie kodyfikacji polskiego prawa naftowego*, No. 1, (1927). (In Polish).
- “Moment zwrotny”, *Nafta*, No. 10, (1932): 233–238. (In Polish).
- Morawski, Wojciech. *Rola surowców energetycznych w rozwoju gospodarczym Polski*, w książce *Od regaliów po dobro narodowe. Ochrona i wykorzystanie zasobów naturalnych na ziemiach polskich – aspekt historyczny*, red. Tomasz Głowiński, Marek Zawadka. Wrocław: GAJT, 2016, 11–28. (In Polish).
- “Nacisk spirytusu w asystencji opłat drogowych i perspektywy niżki cen produktów naftowych”, *Nafta*, No. 11, (1932): 281–296. (In Polish).
- “Niebezpieczeństwo grożące cenie ropy”, *Nafta*, No. 1–2, (1934): 9–13. (In Polish).
- “Niebezpieczny objaw”, *Nafta*, No. 2–3, (1939): 52–57. (In Polish).
- “Niektóre kontury przyszłej organizacji przemysłu naftowego”, *Nafta*, No. 10–11, (1931): 294–296. (In Polish).
- “Nieodzowność organizacji i niezrozumiałe stanowisko Rządu”, *Nafta*, No. 1–2, (1933): 4–10. (In Polish).
- “Nikczemne metody”, *Nafta*, No. 4, (1930): 102–107. (In Polish).
- “Nowa ofenzywa”, *Nafta*, No. 12, (1924): 173–175. (In Polish).
- “O fundusz wiertniczy”, *Nafta*, No. 6, (1928): 95–96. (In Polish).
- “O pewne jutro przemysłu naftowego”, *Nafta*, No. 3, (1934): 33–41. (In Polish).
- “O utrzymanie dotychczasowej produkcji surowca naftowego”, *Nafta*, No. 12, (1932): 346–347. (In Polish).
- “O wyraźny kierunek państwowej polityki naftowej”, *Nafta*, No. 4, (1933): 57–61.
- “Obniżenie ceny ropy”, *Nafta*, No. 7, (1934): 89–100. (In Polish).
- “Obrady nad konsolidacją przemysłu naftowego”, *Nafta*, No. 10–11, (1931): 287–294. (In Polish).
- “Obrady Z. P. P. N. w sprawie nowej organizacji przemysłu naftowego”, *Nafta*, No. 12, (1931): 330–332. (In Polish).
- “Ogólne wytyczne polityki naftowej”, *Nafta*, No. 2, (1927): 22–27. (In Polish).
- “Organizacja czystych producentów ropy”, *Nafta*, No. 5, (1925): 72. (In Polish).
- “Organizacja przemysłu czysto kopalnianego w świetle argumentów”, *Nafta*, No. 1, (1935): 3–9. (In Polish).
- “Oświadczenie w sprawie zmian w ustawodawstwie naftowym”, *Nafta*, No. 1–3, (1938): 2. (In Polish).
- “Państwo a nafta”, *Nafta*, No. 1, (1924): 1–5. (In Polish).
- “Podatek przemysłowy od produkcji brutowej”, *Nafta*, No. 2, (1935): 40–42. (In Polish).
- “Podstawowe zasady syndykalizacji przemysłu naftowego w ujęciu Związku “Przemysłowców Naftowych”, *Nafta*, No. 9, (1931): 241–255. (In Polish).
- “Ponowne określenie ceny ropy naftowej”, *Nafta*, No. 4, (1939): 85–90. (In Polish).
- “Porozumienie wielkich”, *Nafta*, No. 4–6, (1934): 54–62. (In Polish).
- “Posiedzenie plenarne Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie”, *Wiadomości gospodarcze*, No. 23, (1927), 421–428. (In Polish).
- “Problem funduszu wiertniczego”, *Nafta*, No. 11, (1937): 277–278. (In Polish).

- “Problem naftowo-rafineryjny w Polsce”, *Nafta*, No. 8–10, (1934): 109–122. (In Polish).
- “Proces organizacyjny w przemyśle naftowym”, *Nafta*, No. 6–7, (1932): 141–147. (In Polish).
- “Przebieg Narady Geologicznej”, *Nafta*, No. 4, (1937): 89–99. (In Polish).
- “Przeciw kartelowi naftowemu”, *Nafta*, No. 10, (1923): 145–148. (In Polish).
- “Refleksje”, *Nafta*, No. 8–9, (1930): 213–224. (In Polish).
- “Reforma naftowego ustawodawstwa górniczego”, *Nafta*, No. 1–3, (1938): 15–24. (In Polish).
- Rosenberg, Marjan. “Kartel rafineryjny a kopalnictwo naftowe”, *Nafta*, No. 12, (1929): 171–178. (In Polish).
- Rosenberg Marjan, “Kodyfikacja prawa naftowego a obcy kapitał”, *Nafta*, No. 1, (1930): 10–20. (In Polish).
- Rosenberg, Marjan, “Upadek polskiego kopalnictwa naftowego”, *Nafta*, No. 3, (1930): 65–72. (In Polish).
- “Rozmyślenia na czasie”, *Nafta*, No. 12, (1931): 317–323. (In Polish).
- “Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 12 października 1932 r. w sprawie przymusowej organizacji obrotu zagranicznego olejem skalnym i produktami naftowymi”, *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, No. 89, poz. 754, (1932): 1813–1814. (In Polish).
- Skorowidz polskiego przemysłu naftowego*. (Lwów, 1919–1926). (In Polish).
- Spilka Polskykh Naftovykh Promyslovtsiv, kooperatyv z obmezhenoiu vidpovidalnistiu, m. Lviv,, Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv, f219, op. 1, spr. 112, 183, 185, 186, 234, 235, 299. (In Polish).
- “Sprawa ceny ropy”, *Nafta*, No. 2, (1935): 33–40. (In Polish).
- “Sprawa ceny ropy”, *Nafta*, No. 6-7, (1938): 135–139. (In Polish).
- “Sprawa eksportu parafiny”, *Nafta*, No. 1, (1935): 13–15. (In Polish).
- “Sprawa funduszu wiertniczego”, *Nafta*, No. 4, (1935): 85–89. (In Polish).
- “Sprawa intensyfikacji i usprawnienia naftowego ruchu eksploatacyjnego”, *Nafta*, No. 3, (1937): 45–49. (In Polish).
- “Sprawa opłat wyrównawczych na fundusz wiertniczy”, *Nafta*, No. 8–9, (1933): 154. (In Polish).
- “Sprawa ustawy naftowej”, *Nafta*, No. 2–3, (1939): 48–52. (In Polish).
- Sprawozdanie z czynności w roku 1924”, *Nafta*, No. 3, (1925): 34. (In Polish).
- Sprawozdanie z czynności Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie w latach 1922, 1923 i 1924*. Lwów, 1925. (In Polish).
- Sprawozdanie z czynności oraz protokoły posiedzeń plenarnych Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie w roku 1927*. Lwów, 1929. (In Polish).
- Sprawozdanie z czynności oraz protokoły posiedzeń plenarnych Izby przemysłowo-handlowej we Lwowie w roku 1928*. Lwów, 1930. (In Polish).
- “Sprawozdanie z czynności w 1926 r.”, *Nafta*, No. 3, (1927): 34–38. (In Polish).
- “Sprawozdanie z czynności w roku 1925”, *Nafta*, No. 5, (1926): 66–68. (In Polish).
- “Sprawozdanie z czynności Z.P.P.N. za rok 1928”, *Nafta*, No. 5, (1929): 78–80. (In Polish).
- “Sprawozdanie z działalności Związku Polskich Przemysłowców Naftowych za rok 1923”, *Nafta*, No. 4, (1924): 50. (In Polish).
- “Sprawy naftowe w fałszywym świetle”, *Nafta*, No. 5, (1936): 146–148. (In Polish).
- St. “Czyści producenci ropy”, *Nafta*, No. 9, (1923): 136–137. (In Polish).
- “Stanowisko grupy czysto kopalnianej w sprawie funduszu wiertniczego”, No. 11–12, (1933): 218–219. (In Polish).
- “Stanowisko grupy czysto kopalnianej w sprawie funduszu wiertniczego”, *Nafta*, No. 4, (1935): 89–93. (In Polish).

- “Stanowisko grupy czysto kopalnianej w sprawie projektu nowej Naftowej Ustawy Górniczej”, *Nafta*, No. 8–9, (1933): 150–153. (In Polish).
- “Stanowisko Z. P. P. N. w sprawie ceny ropy”, *Nafta*, No. 1, (1936): 1–4. (In Polish).
- “Stanowisko Z. P. P. N. w sprawie sposobu użycia funduszu wiertniczego”, *Nafta*, No. 1, (1935): 18–20. (In Polish).
- “Stanowisko Związku Przemysłowców Naftowych w sprawie nowelizacji ustawodawstwa naftowego”, *Nafta*, No. 1–3, (1938): 1. (In Polish).
- “Statut Spółdzielni Związku Polskich Przemysłowców Naftowych”, *Nafta*, No. 2, (1930): 58–62. (In Polish).
- “Statut Związku Polskich Przemysłowców Naftowych”, *Nafta*, No. 12, (1929): 183–192. (In Polish).
- Strzelcki Józef, “Rozważania związane z kodyfikacją prawa naftowego w Polsce”, No. 11–12, (1930): 306–325. (In Polish).
- Sulimirski W. T. “Ku rozwadze”, *Nafta*, No. 10, (1926): 161–164. (In Polish).
- Sulimirski Wit. “O nowe wiercenia za ropą”, *Nafta*, No. 7, (1926): 103–106. (In Polish).
- Sulimirski Wit. “Refleksje”, *Nafta*, No. 9, (1924): 125–128. (In Polish).
- Sulimirski Wit. “Wiercenia poszukiwawcze”, *Nafta*, No. 2–3, (1929): 36–38. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Ceny ropy i produktów naftowych w Polsce w latach 1921–1924”, *Nafta*, No. 2, (1925): 19–22. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Drohobycz – Państw. Zakłady Naftowe Spółka Akcyjna”, *Nafta*, No. 1, (1922): 5–10. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Kartel czy Państwo?” *Nafta*, No. 5, (1926): 77–79. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Kartel naftowy”, *Nafta*, No. 1, (1925): 3–5. (In Polish).
- Szaynok Władysław, “Kartel ropny”, *Nafta*, No. 4, (1925): 49–50. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Kierownicy naszej polityki naftowej”, *Nafta*, No. 3, (1922): 33–37. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Monopol handlu produktami naftowymi”, *Nafta*, No. 6, (1925): 85–88. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Nastroje kartelowe”, *Nafta*, No. 1, (1927): 5–7. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Opodatkowanie produktów naftowych”, *Nafta*, No. 1, (1922): 19–21. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Program polskiego kartelu naftowego”, *Nafta*, No. 5, (1925): 68–69. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Projekt utworzenia polskiego monopolu handlu produktami naftowymi”, *Nafta*, No. 1, (1929): 22–25. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Ropa, jako materiał wojenny”, *Nafta*, No. 10, (1924): 141–143. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Upadek polskiego przemysłu naftowego”, *Nafta*, No. 9, (1925): 133–136. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Walka o cenę ropy”, *Nafta*, No. 4, (1923): 49–52. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Walka o naftę”, *Nafta*, No. 10, (1923): 148–150. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Wywóz ropy”, *Nafta*, No. 11, (1925): 169–171. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Zakup ropy naftowej przez Polmin”, *Nafta*, No. 6, (1925): 82–83. (In Polish).
- Szaynok Władysław. “Zmiana polskiej ustawy naftowej”, *Materiały do Ankiety w sprawie kodyfikacji polskiego prawa naftowego*, No. 3, (1927). (In Polish).

- Szaynok, Władysław. “Zmiana polskiej ustawy naftowej”, *Nafta*, No. 5, (1925): 65–67. (In Polish).
- Szczepanowski, Stanisław. “Czem zastąpić kartel naftowy”, *Nafta*, No. 7, (1925): 97–101. (In Polish).
- Szczepanowski, Stanisław. “Czy potrzebny kartel naftowy”, *Nafta*, No. 6, (1925): 83–85. (In Polish).
- Szczepanowski, Stanisław. “Główne zagadnienia naftowe”, *Nafta*, No. 2, (1924): 19–21. (In Polish).
- Szczepanowski, Stanisław. “Kartel... podpisany”, *Nafta*, No. 11–12, (1928): 125–128. (In Polish).
- Szczepanowski, Stanisław. “Syndykat Naftowy”, *Nafta*, No. 3, (1928), 46–52. (In Polish).
- Szczepanowski, Stanisław, “Zmiany stanu posiadania w przemyśle naftowym”, *Nafta*, No. 9, (1923): 129–131. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Akcja konsolidacyjna w przemyśle naftowym”, No. 10–11, (1931): 272–276. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Analiza sytuacji naftowej w związku z projektowanymi zmianami ustawodawczymi”, *Nafta*, No. 1–3, (1938): 2–10. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Cele i zadania funduszu wiertniczego”, *Nafta*, No. 4, (1936): 110–114. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Cele zadania i rola Funduszu Popierania Wiertnictwa Naftowego”, *Nafta*, No. 1, (1939): 4–12; No. 5–6, (1939): 143–148; No. 7, (1939): 169–179. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Cena ropy jako postulat zasadniczej miary”, *Nafta*, No. 4, (1931): 78–82. (In Polish).
- Szlemiński Józef, *Kopalnictwo naftowe jako podstawa przemysłu naftowego*, w książce *Ankieta naftowa odbyta dnia 25 marca 1933 roku z inicjatywy Izby Przemysłowo-Handlowej we Lwowie*. (Lwów, 1933), 89–103. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Kopalnictwo naftowe i jego problemy”, *Nafta*, No. 2, (1936): 40–46. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Kuratela”, *Nafta*, No. 1, (1932): 5–12. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Kwestja odbioru ropy bruttowej”, *Nafta*, No. 7, (1931): 169–174. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Małe rafinerje w świetle rzeczywistej ich wartości”, *Nafta*, No. 8–9, (1932): 193–201. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Naftowy ruch eksploatacyjny w latach 1920–1936”, *Nafta*, No. 3, (1937): 53–59. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Ocena sytuacji i widoki na bliską i odległą przyszłość”, *Nafta*, No. 6–7, (1933): 109–119. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Oświetlenie sytuacji w naszym przemyśle naftowym i wytyczne polityki naftowej w dobie obecnej”, *Nafta*, No. 1, (1930): 1–9. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Postulat utworzenia Państw. Funduszu Wiertniczego”, *Nafta*, No. 8–9, (1929): 106–114. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Prawo naftowe”, *Nafta*, No. 12, (1937): 309–327. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Refleksje z działalności Funduszu Popierania Wiertnictwa Naftowego”, *Nafta*, No. 10, (1936): 277–282. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Rząd i Polmin”, *Nafta*, No. 12, (1929): 162–171. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Siły hamujące rozwój przemysłu naftowego i wytyczne polityki naftowej na bliższą i dalszą przyszłość”, *Nafta*, No. 5–6, (1930): 137–145. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. “Syndykat producentów ropy”, *Nafta*, No. 5, (1932): 117–120. (In Polish).

- Szlemiński, Józef. "W przededniu zmiany ustawodawstwa naftowego", *Nafta*, No. 10, (1933): 173–179. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. "Wymowa piętnastolecia", *Nafta*, No. 1, (1935): 9–13. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. "Zadania i rola "Polminu" w dziedzinie wiertnictwa", *Nafta*, No. 2, (1930): 37–41. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. "Zagadnienie ceny ropy", *Nafta*, No. 12, (1932): 337–345. (In Polish).
- Szlemiński, Józef. "Zagadnienie organizacji czysto surowcowego przemysłu naftowego", *Nafta*, No. 8–9, (1933): 141–146. (In Polish).
- "To nikogo nic nie obchodzi", *Nafta*, No. 1–2, (1934): 1–7. (In Polish).
- "Ukonstytuowanie się Syndykatu Producentów ropy", *Nafta*, No. 6–7, (1932): 170–171. (In Polish).
- Ungler, Stanisław. "Obecny stan polskiego przemysłu naftowego", *Przegląd gospodarczy*, No. 6, (1925): 331–336. (In Polish).
- "Ustawa z dnia 18 marca 1932 r. w sprawie regulowania stosunków w przemyśle naftowym", *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, No. 30, poz. 306, (1932): 509–510. (In Polish).
- "W obliczu grożącej katastrofy", *Nafta*, No. 11, (1932): 308–310. (In Polish).
- "W obliczu zamierzonej niżki ceny ropy", *Nafta*, No. 11–12, (1933): 197–202. (In Polish).
- "W obronie polskiej polityki naftowej", *Nafta*, No. 11, (1936): 301. (In Polish).
- "W owalu dyskusji na temat kodyfikacji prawa naftowego", *Nafta*, No. 11–12, (1930): 297–305. (In Polish).
- "W przededniu urochomienia funduszu wiertniczego", *Nafta*, No. 3, (1934): 42–45.
- "W sprawie bruttów", *Nafta*, No. 9, (1923): 132–136. (In Polish).
- "W sprawie podstaw nowej ustawy naftowej", *Wiadomości gospodarcze*, No. 24, (1927): 457–462. (In Polish).
- Wachtel F. *Historyczny rozwój przemysłu naftowego*, w książce *Ankieta naftowa odbyta dnia 25 marca 1933 roku z inicjatywy Izby Przemysłowo-Handlowej we Lwowie*. (Lwów, 1933), 13–27. (In Polish).
- "Walne Zgromadzenie Związku Polskich Przemysłowców naftowych", *Nafta*, No. 3, (1923): 40–42. (In Polish).
- Weleżyński, Marjan. "Cena ropy", *Nafta*, No. 6, (1923): 81–82. (In Polish).
- Weleżyński, Marjan. "Co zrobił kartel?" *Nafta*, No. 11, (1925): 168–169. (In Polish).
- Winiarz, Józef. "Dole i niedole producenckie", *Nafta*, No. 5–6, (1930): 145–148. (In Polish).
- Włoch, Władysław. "Wykres produkcji ropy. Przemysł naftowy w 1928 r.", *Nafta*, No. 2–3, (1929): 39–42. (In Polish).
- Wojciechowski, Bronisław. "Czy rząd ma popierać kartel naftowy?" *Nafta*, No. 2, (1926): 17–23. (In Polish).
- Wojciechowski, Bronisław. "Czyją własnością są brutta naftowe?" *Nafta*, No. 2, (1923): 20–23. (In Polish).
- Wojciechowski, Bronisław. "Jeszcze o kartelu naftowym", *Nafta*, No. 4, (1926): 49–52. (In Polish).
- Wojciechowski, Bronisław. "Koncentracja przemysłu naftowego", *Nafta*, No. 6, (1928): 89–92. (In Polish).
- Wojciechowski, Bronisław. "O fundusz wiertniczy", *Nafta*, No. 4, (1930): 107–108. (In Polish).
- Wojciechowski, Bronisław. "Rozważania przeciwkartelowe", *Nafta*, No. 4, (1928): 57–61. (In Polish).
- Wojciechowski, Bronisław. "O funduszu wiertniczym", *Nafta*, No. 3–4, (1932): 76–79. (In Polish).

- Wojciechowski, Bronisław. "Po ankiecie naftowej", *Nafta*, No. 3, (1927): 38–40. (In Polish).
- Wojciechowski, Bronisław. "Rozważania przeciwkartelowe", *Nafta*, No. 4, (1928): 57–61. (In Polish).
- Wojciechowski, Bronisław, "Związek a Syndykat", *Nafta*, No. 10–11, (1929): 125–128. (In Polish).
- "Wpływ i znaczenie ceny ropy", *Nafta*, No. 7–8, (1936): 212–214. (In Polish).
- "Wprowadzenie spirytusu do napędu i opodatkowanie benzyny na fundusz drogowy", *Nafta*, No. 8–9, (1932): 207–209. (In Polish).
- Wygard, Ignacy, "Zagadnienie poszukiwawcze w polskim przemyśle naftowym", *Nafta*, No. 2, (1936): 47–52. (In Polish).
- "Wyniki Narady Gospodarczej", *Nafta*, No. 4, (1937): 99–115. (In Polish).
- Wyszyński Otton, "Francuskie kapitały w polskiej naftcie w świetle własnej oceny", *Nafta*, No. 10–11, (1931): 276–286. (In Polish).
- "Z dyskusji nad kodyfikacją prawa naftowego", *Nafta*, No. 2, (1930): 47–52. (In Polish).
- „Z historii „Krajonafty”, *Nafta*, No. 2, (1922), 21–24. (In Polish).
- "Zadania i prawa Państwa w przemyśle naftowym", *Nafta*, No. 9, (1931): 233–237. (In Polish).
- "Zasadnicze przemiany organizacyjne w naftowej grupie czysto kopalnianej", *Nafta*, No. 1, (1935): 21–23. (In Polish).
- "Zasady normujące stosunki w przemyśle naftowym w zakresie odbioru i ceny ropy", *Nafta*, No. 6–7, (1932): 150–170. (In Polish).
- "Zespół Gospodarczy Polskich Przemysłowców i Firm Naftowych", *Nafta*, No. 8–9, (1929): 102–106. (In Polish).
- "Zjazd przedstawiciele przemysłu naftowego w Warszawie", No. 10–11, (1931): 297–301. (In Polish).
- "Zmiany organizacyjne", *Nafta*, No. 8–9, (1929): 94–96. (In Polish).
- "Zmienione zasady", *Nafta*, No. 1, (1932): 1–5. (In Polish).
- "Znaczenie ustalania ceny ropy", *Nafta*, No. 9–11, (1938): 209–211. (In Polish).
- "Związek polskich przemysłowców naftowych. Spółdzielnia z ograniczoną odpowiedzialnością we Lwowie", *Nafta*, No. 4, (1923): 52–53. (In Polish).
- "Zwyzka ceny ropy", *Nafta*, No. 8, (1937): 209–211. (In Polish).
- "Zwyzka ceny ropy", *Nafta*, No. 8, (1938): 179–180. (In Polish).